

Nr 17.

Ankom till riksdagens kansli den 22 april 1927 kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen, dels ock i ämnet väckta motioner.

Konstitutionsutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft *dels* en till utskottets behandling hänvisad, av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 188, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen, *dels ock* två till utskottet hänvisade motioner, nämligen en i första kammaren före avlämnandet av nyssnämnda proposition av herr *Tjällgren m. fl.* väckt motion, nr 71, om beredande av möjlighet till användande av kartellbeteckning vid val till riksdagens andra kammare samt en i andra kammaren av herr *Petersson i Lerbäcksbyn m. fl.* i anledning av samma proposition väckt motion, nr 306.

Beträffande motiveringen för ifrågavarande proposition får utskottet hänvisa till det vid propositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden den 24 februari 1927. Propositionen
188.

I motionen I: 71 anföra motionärerna följande:

»Vid 1926 års riksdag antogs, i anledning av motioner inom båda kamrarna, förslag om sådan ändring av landstingslagen och kommunalstyrelseförordningarna, att vid val till landstingsmän och fullmäktige partibeteckningen alltid skulle även i verkligheten hava karaktären av partibeteckning, och att därför, vid samverkan mellan olika partier en överpartibeteckning skulle kunna förekomma, sedermera i den lagstiftning, som blev resultatet, kallad kartellbeteckning. I samband härmed omredigerades lagtexten beträffande sammanräkningsförfarandet.

Då alldeles samma skäl förefinnas för en motsvarande ändring av vallagen, beträffande andrakammarvalen, ehuru motion därom ej förelåg vid 1926 års riksdag och därför denna ändring då ej kunde genomföras, ehuru utskottet er-

Motionen
I: 71.

kände att den vore en konsekvens av den förra, och då det torde vara skäl genomföra denna ändring redan i år då inga val förestå, hemställes,

att riksdagen ville för sin del besluta nu angivna ändring av vallagen, samt att utskottet ville utarbeta och framlägga till antagande de ändringar i vallagens text, som härav föranledas.»

**Motionen
II: 306.**

I motionen II: 306 anföra motionärerna följande:

»Kungl. Maj:ts proposition nr 188 med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen tillmötesgår på det stora hela taget på ett tillfredsställande sätt ett i vida kretsar närt önskemål om ett snabbare offentliggörande av resultatet av val till riksdagens andra kammare. Endast på en punkt ger lagförslaget, i vad det avser denna sak, anledning till erinringar, och det är bestämmelsen i § 69 sista stycket, att valförrättaren under vissa omständigheter äger avbryta eller uppskjuta sammanräkning. Avgörandet av huruvida sådana omständigheter föreligga, som motivera avbrott i eller uppskjutande av sammanräkning, lägges helt i valförrättarens hand. Till yttermera visso saknas föreskrift om, när en sålunda avbruten eller uppskjuten sammanräkning skall upptagas eller slutföras. Att härigenom syftet med det preliminära sammanräkningsförfarandet kan komma att äventyras, synes ligga i öppen dag. Några vägande skäl att medgiva sådana undantag från regeln att den preliminära sammanräkningen skall företagas *omedelbart* och slutföras *i ett sammanhang* hava icke förebragts och kunna näppeligen förebringas. I allmänhet torde hela denna sammanräkningsprocedur icke behöva taga mer än högst ett par timmar i anspråk.

Skall värdet av det preliminära sammanräkningsförfarandet icke göras illusoriskt, synes det sålunda nödvändigt, att av § 69 sista stycket, som börjar med orden »Kan sammanräkningen» och slutar med »sigillan äro obrutna», antingen helt och hållet utgår eller ock ersättes av bestämmelser, som utesluta, att syftet med den preliminära sammanräkningen äventyras.

I sammanhang med frågan om preliminär röstsammanräkning vid val till riksdagens andra kammare har Kungl. Maj:t med anledning av riksdagens skrivelse nr 44 år 1926 upptagit frågan om ändring i 58 § första stycket vallagen, avseende bl. a. förtydligande av vallagens föreskrift om uppehåll i valförrättning på grund av allmän gudstjänst. Riksdagens ifrågavarande skrivelse har Kungl. Maj:t besvarat på det sättet, att bestämmelsen om uppehåll i valförrättning under gudstjänsttid helt enkelt föreslås skola ur lagen utgå. En sådan verkan av riksdagsskrivelsen lär näppeligen hava varit av någon förutsedd än mindre avsedd. Förslaget synes också hava uppkommit först under den av Kungl. Maj:t föranstaltade utredningen genom yttranden av Konungens befallningshavande i tvenne mellansvenska län och synes huvudsakligen hava motiverats därmed, att det nuvarande stadgandet om uppehåll under gudstjänsttid i sin praktiska tillämpning röner inskränkning genom den rätt att avlämna valsedel, som är medgiven väljare, vilken, då uppehåll i valet skall göras, är tillstädes i vallokalen eller å anvisad plats därtill. Denna undantagsbestämmelse, om vars lämplighet i och för sig olika meningar kunna

råda, bör icke rimligen kunna föranleda därtill att själva huvudstadgandet slopas, helst någon bevisning icke förebragts därom — och förvisso icke heller kan förebringas — att det med ifrågavarande uppehåll i valförrättningen möter svårighet för valmännen att utan orimlig tidsutdräkt få avgiva sina röstsedlar. Med den förlängning av valtiden med två timmar på landet och en timme i stad, som Kungl. Maj:t nu förordar, torde någon svårighet i berörda hänseende ännu mindre komma att förefinnas.

Mot att, på sätt Kungl. Maj:t nu föreslår, låta bestämmelsen om uppehåll i valförrättning under gudstjänsttid utgå ur vallagen, måste från kyrklig synpunkt och allmän ordningssynpunkt de allvarligaste erinringar göras. Vallokalen ligger icke sällan i nära grannskap med kyrkan. Att samtidigt med den allmänna gudstjänsten tillställa, att en offentlig medborgerlig förrättning får pågå kanske strax utanför kyrkportarna, synes icke förenligt med vad som av gammalt betraktas som god ordning och skulle helt visst framkalla djup förstämning i vida kretsar. En anordning, som i tillämpningen leder till att valnämndens ledamöter praktiskt taget utestängas från möjlighet att under valdagen deltaga i församlingens gudstjänst, väcker även från denna synpunkt betänkligheter och får sannolikt till följd att åtskilliga personer, som vore därtill lämpliga, anse sig icke kunna sitta i valnämnden.

Avsikten med motionen nr 18 vid 1926 års riksdag och riksdagens därav föranledda skrivelse (nr 44) var att undanröja den oklarhet som nu råder huruvida orden »där allmän gudstjänst hålles inom valdistriktet» hava avseende allenast på själva valdistriktet eller på hela den församling, varav valdistriktet eventuellt utgör endast en del. Det förtydligande som riksdagen på denna punkt funnit vara av nöden vinnes enklast, om man, såsom ock av flertalet i ämnet hörda myndigheter förordats, ändrar nu gällande bestämmelse därhän, att uppehåll i valförrättningen skall göras under tid, då allmän gudstjänst pågår inom församling, till vilken valdistriktet eller del därav hör. Den slutliga utformningen av stadgandet anhålla vi, att konstitutionsutskottet ville ombesörja.

Under återopande av vad sålunda anförts tillåta vi oss hemställa, att riksdagen — med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts proposition nr 188 — måtte besluta sådana ändringar i det i propositionen inneslutna lagförslaget, att *dels* sista stycket av § 69 utgår eller ersättes av bestämmelser som utesluta, att syftet med den preliminära sammanräkningen äventyras, och *dels* i § 58 intages bestämmelse därom, att där allmän gudstjänst å valdagen hålles inom församling, till vilken valdistriktet eller del därav hör, uppehåll i valförrättningen skall göras för den tid gudstjänsten pågår.»

Den förevarande propositionen avser förslag till ändring av vallagen i huvudsakligen tre olika hänseenden, nämligen *dels* införande i lagen av bestämmelser, åsyftande ett snabbare offentliggörande av andrakammarvalens resultat genom anordnande av en preliminär sammanräkning inför valförrättaren omedelbart efter röstavlämnandets slut samt länsstyrelsernas förpliktande att före-

Utskottets
yttrande.

taga den definitiva sammanräkningen, så snart ske kan, *dels* ändring av bestämmelserna angående den tid å dagen, valförrättningen skall pågå, och *dels* slutligen införande av benämningarna kartell-, parti- och fraktionsbeteckning i stället för nuvarande parti-, underparti- och fraktionsbeteckning med därav följande ändringar i bestämmelserna om rösternas sammanräkning.

Åtgärder för
ett snabbare
offentlig-
görande av
valresultatet.

I anledning av en inom första kammaren år 1924 utav herrar G. W. Hansson och N. S. Norling väckt motion (nr 28) beslöt riksdagen på konstitutionsutskottets hemställan (utlåtandet nr 32) skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 319) med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning, huruvida sådan ändring skulle kunna företagas i lagen om val till riksdagen, att resultatet av val till andra kammaren tidigare än nu sker bleve bekant, ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Kungl. Maj:t har nu, efter länsstyrelsernas hörande, i den förevarande propositionen framlagt förslag om införande i vallagen av bestämmelser i dylikt syfte i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, konstitutionsutskottet i sitt nämnda utlåtande angivit.

Utskottet vill uttala sin tillfredsställelse över förslaget framläggande och vidhåller sin år 1924 uttalade uppfattning om önskvärdheten av ett snabbare offentliggörande av andrakammarvalens resultat såväl med hänsyn till den ökning av intresset för valen, detta kan antagas medföra, som med hänsyn till det förefintliga sambandet mellan nämnda val och regeringsbildandet.

Utskottet erinrar i detta sammanhang därom, att riksdagen innevarande år på konstitutionsutskottets hemställan i dess utlåtande nr 2 i anledning av motionerna I: 72 och II: 125 avlätit skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag angående ett snabbare offentliggörande jämväl av landstings- och kommunalfullmäktigvalens resultat.

Det huvudsakliga medlet att nå det snabbare offentliggörandet av andrakammarvalens resultat är enligt propositionen preliminär röstsammanräkning, därom bestämmelserna återfinnas i förslaget 69 §. Utskottet finner avgörande betänkligheter icke föreligga att anförtro valnämnderna de åtgärder med valkuvertens öppnande och sedlarnas ordnande i grupper, som där föreslås. Utskottet vill emellertid uttala önskvärdheten av att genom Kungl. Maj:ts försorg en noggrann och lättfattlig promemoria utarbetas till valförrättarnas ledning på hithörande områden, samt att länsstyrelserna anmodas tillse, att nödiga ordnings- och bevakningsåtgärder vidtagas i vallokalerna för förrättningarnas ostörda fortgång.

De av Kungl. Maj:t föreslagna reglerna för förfarandet vid den preliminära sammanräkningen finner utskottet i stort sett ändamålsenliga och lämpliga. Dock har utskottet funnit sig böra göra vissa detaljanmärkningar i såväl sakligt som formellt hänseende.

Sålunda finner utskottet 69 § svåröverskådlig och förfarandet vid sammanräkningen icke vara så på en gång koncist och konkret beskrivet, som särskilt i en lag av den förevarandes beskaffenhet vore önskvärt. Utskottet har därför företagit en omarbetning av paragrafen och därvid uppdelat densamma i

mom. samt dess 3 mom. i underavdelningar, betecknade med littera — ett förfarande, som enligt propositionen skulle komma till användning i 81 §.

De förändringar i sak, vilka vid omarbetandet av 69 § företagits, äro följande:

I syfte att förebygga oegentligheter vid valsedlarnas sortering har införts en bestämmelse, att sedan antalet valkuvert och antalet personer, vilka enligt anteckningarna i röstlängden avlämnat sina röster, räknats, nämnda båda antal skola tillkännagivas innan valkuverten öppnas.

Enligt propositionen skall i det fall, att ett valkuvert icke innehåller giltig valsedel, dess innehåll återinläggas i valkuvertet, som i sin tur inlägges i ett annat kuvert, vilket tillslutes. Propositionens formulering täcker emellertid icke det fall, att ett valkuvert icke alls innehåller någon valsedel — är tomt eller innehåller annat än valsedel. Utskottet har i sitt förslag till lagtext sökt giva uttömmande regler i berörda hänseende. Vidare har utskottet föreslagit, att därest ett valkuvert innehåller allenast en valsedel och denna antages vara ogill, sedeln icke skall återinläggas i sitt kuvert. Det torde nämligen lätt kunna inträffa, att i detta fall ogiltighetsanledningen icke upptäckes förrän på ett senare stadium av förrättningen, då sambandet mellan valsedeln och valkuvertet redan brutits och det till valsedeln hörande valkuvertet icke längre kan identifieras. Något behov för länsstyrelsen att vid den definitiva sammanräkningen hava tillgång till valkuvertet torde icke heller föreligga i dylika fall. Valsedlar, vilka utgjort ett valkuverts enda innehåll och antagas vara ogilla, skola därför enligt utskottets förslag allenast läggas åsido. Innehåller ett valkuvert annat än en enda valsedel, eller är det tomt, torde däremot ett dylikt förhållande observeras genast vid kuvertets öppnande, varför det i propositionen förseslagna förfarandet i dylika fall är möjligt att genomföra. I dessa fall behöver även länsstyrelsen tillgång till valkuverten för att avgöra frågan om eventuellt ineliggande valsedlars giltighet.

Propositionens bestämmelser angående de giltiga valsedlarnas ordnande har utskottet funnit något knapphändiga samt omarbetat desamma, så att det tydligt framgår, att sedlarna skola ordnas på sådant sätt, att sedlar, vilka med hänsyn till hela sin väljarbeteckning (kartell-, parti- och fraktionsbeteckning) äro fullständigt likalydande, sammanföras i en grupp. Med kännedom om antalet sedlar i varje sådan grupp och dessas fullständiga väljarbeteckning beträffande samtliga valdistrikt i valkretsen blir det möjligt att uträkna platsernas fördelning mellan karteller, partier och fraktioner. Själva termen sammanräkning för förfarandet inför valförrättaren har utskottet undvikit.

Utskottet föreslår i huvudsaklig överensstämmelse med propositionen, att varje grupps valsedlar skola inläggas för sig i ett eller vid behov flera omslag, därå antecknas de ineliggande sedlarnas antal och väljarbeteckning. Enligt utskottets förslag skola de kuvert, i vilka av valförrättaren i vissa, ovan anmärkta fall inlagts valkuvert, inläggas för sig i ett eller flera omslag samt de ogilla valsedlar, vilka utgjort ett valkuverts enda innehåll, likaså inläggas för sig.

I propositionen föreslås, att ett eller flera av ovan angivna omslag skola in-

läggas i gemensamt ytteromslag, vilket skulle förseglas. Utskottet föreslår, att varje omslag, i vilket valsedlar eller valkuvert inlagts, skall förseglas, varigenom bestämmelser om ytteromslag undvikas. Det ökade arbetet med sigilleringen, utskottets förslag medför, torde icke kunna tillmätas nämnvärd betydelse. Alla de förseglade omslagen böra givetvis insändas eller inlämnas till länsstyrelsen i en försändelse, därom likväl några lagbestämmelser icke torde behövas. — Bestämmelsen i Kungl. Maj:ts förslag, att de valkuvert, ur vilka valsedlarna uttagits, skola förstöras, finner utskottet överflödig och föreslår, att den bortfaller.

I propositionen föreslås bestämmelser av innebörd, att om sammanräkningen av valförrättaren icke kan bringas till slut samma dag, valet ägt rum, förrättningen må kunna avbrytas. I motionen II: 306 föreslås, att dessa bestämmelser skola utgå eller i varje fall ersättas av andra bestämmelser, som utesluta, att syftet med den preliminära sammanräkningen äventyras. Utskottet finner de i motionen framförda synpunkterna beträffande förevarande fråga beaktansvärda, och föreslår utskottet en bestämmelse i lagen av innehåll, att förrättningen *bör* utan avbrott bringas till slut. Ett kategoriskt påbud därom synes vara allt för strängt, då i undantagsfall ett avbrott kan vara betingat av särskilda omständigheter. För sådana fall föreslår utskottet mera detaljerade bestämmelser än Kungl. Maj:t, dels ur synpunkten att betrygga ordningen och säkerheten vid förrättningen, dels ock ur synpunkten att hindra längre uppskov, än som är oundgängligen påkallat. Sålunda finner utskottet ur förstnämnda synpunkt erforderligt, att om avbrott skall göras, detta sker efter det att valkuverten öppnade räknats och deras antal jämförts med antalet personer, som enligt anteckningarna i röstlängden deltagit i valet, samt nämnda båda antal tillkännagivits, men innan valkuverten öppnats. Ur sistnämnda synpunkt finner utskottet lämpligt föreslå en bestämmelse, att förrättningens fortsättning icke må uppskjutas längre än till dagen efter valet. Slutligen föreslås en bestämmelse, att vid förrättningens avbrytande tid för densammans fortsättande skall tillkännagivas.

I propositionen föreslås avskaffande av bestämmelsen, att å valkuvert av valförrättaren skall intryckas en stämpel, utvisande valdistriktet. Detta förslag motiveras därmed, att dylik stämpling skulle vara onödig, då valkuverten icke längre skola insändas till länsstyrelserna. Stämplingens ändamål torde emellertid icke allenast vara att vid sammanräkningen hos länsstyrelsen angiva i vilket distrikt, valkuvertet avgivits, utan jämväl och kanske huvudsakligen vara att förhindra obehörig valpåtryckning. Stämplades icke valkuverten i vallokalen, innan valmännen inlade sina valsedlar i desamma, skulle t. ex. valmännen kunna infinna sig med sedlarna redan inlagda i tillslutna kuvert, vilka satts dem i händerna av andra personer. — Utskottet finner sålunda ingen anledning föreligga att avskaffa stämplingen. I följd därav föreslår utskottet, att 60, 61 och 65 §§, vilka beröra detta ämne och i propositionen föreslås ändrade, bibehållas vid nuvarande lydelse. Dessa paragrafer utgå sålunda ur utskottets förslag till lagtext. Med utskottets ståndpunkt blir be-

stämelsen i 69 § av Kungl. Maj:ts förslag om anteckning eller stämpling å de kuvert, uti vilka valkuvert i vissa fall skola inläggas, överflödig.

På grund av ändringarna i 69 § bliva några smärre formella ändringar på andra ställen i vallagen nödiga, nämligen i 55, 70, 76 och 78 §§. Även därvidlag har utskottet på ett par ställen företagit ett par smärre formella ändringar uti den av Kungl. Maj:t föreslagna lagtexten. Slutligen har det vid lagen fogade formulär 2 omarbetats i överensstämmelse med de ändringar, utskottet föreslår i lagtexten.

I ändamål, att även det definitiva resultatet av andrakammarvalen tidigare än nu plägar ske måtte bliva bekant, har Kungl. Maj:t föreslagit införande i 55 § av en bestämmelse, att sammanräkningen inför länsstyrelsen skall utsättas att äga rum så snart ske kan. I samband därmed har en omredigering av nämnda paragraf ägt rum, varigenom densamma blivit mera överskådlig. Utskottet finner ingen anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag i dessa hänseenden.

År 1926 väcktes i andra kammaren av herr Wiklund en motion (nr 18) åsyftande ett förtydligande av vallagens föreskrifter om uppehåll i valförrättningen på grund av allmän gudstjänst. Samma år väcktes, likaledes i andra kammaren, av herr Ljunggren en motion (nr 206) åsyftande en utsträckning av tiden för röstningen genom uteslutande ur vallagen av föreskriften om uppehåll i valförrättningen under vissa tider på dagen. På konstitutionsutskottets hemställan i gemensamt utlåtande (nr 7) över dessa motioner beslöt riksdagen skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 44) med anhållan, att Kungl. Maj:t ville rörande bestämmelserna om tiden för val till andra kammaren samt kommunala val låta verkställa utredning i angivna hänseenden, ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Efter länsstyrelsernas hörande har Kungl. Maj:t i den förevarande propositionen framlagt förslag till ändring i 58 § vallagen, där bestämmelserna om tiden för valförrättningen återfinnas. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skall valet regelmässigt pågå från klockan nio f. m. till klockan tre e. m. (nu endast till två) samt därefter å landet från klockan fem (nu sex) till klockan åtta e. m. och i stad (liksom nu) från klockan fem till klockan nio e. m. Därjämte föreslås vissa ändringar beträffande de minimitider, som skola iakttagas i fall, då jämlikt Konungens befallningshavandes förordnande avvikelser från nyssnämnda regelmässiga tider skall äga rum.

Detta förslag överensstämmer med utskottets förra året angivna riktlinjer för frågans lösning. Vad utskottet yttrade i denna fråga återfinnes i propositionen (sid. 42). Utskottet vidhåller sin då uttalade uppfattning och finner ingen anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag i förevarande hänseende.

I anledning av riksdagens begäran om utredning beträffande uppehåll i valförrättning under gudstjänsttid, har Kungl. Maj:t — i enlighet med en antydan om en sådan möjlighet av två länsstyrelser — föreslagit, att bestämmelsen om dylikt uppehåll skulle utgå ur lagen. Utskottet får i anledning härav erinra om sitt förenämnda, förra året avgivna utlåtande, nr 7, som i de delar,

Ändring av bestämmelserna om den tid å dagen valförrättningen skall pågå.

vilka beröra denna fråga, finnes återgivet i propositionen (sid. 35 nederst). Såsom i den nu föreliggande motionen II:306 framhålles, torde den lösning, Kungl. Maj:t vill giva åt förevarande spørsmål, näppeligen varit avsedd med riksdagens i enlighet med nyssnämnda utlåtande avfattade skrivelse. Utskottet biträder i huvudsak, vad i nyssnämnda motion beträffande nu ifrågavarande spørsmål anförts, samt finner det ej vara förenligt med god borgerlig och kyrklig ordning, att valförrättning pågår samtidigt med högmässogudstjänst i orten.

Utskottet vill sålunda, i överensstämmelse med den uppfattning, som kom till uttryck i utskottets förra året avgivna utlåtande, föreslå, att i förevarande paragraf stadgas, att uppehåll i valförrättningen skall göras under den tid, då högmässogudstjänst pågår i den församling, till vilken valdistriktet hör. Det torde böra utsägas, att endast högmässogudstjänst skall föranleda avbrott i valförrättningen. Till annan gudstjänst kan hänsyn icke skäligen tagas, då det skulle kunna föranleda upprepade avbrott i valförrättningen. Det är givetvis önskvärdt, att avbrott av ifrågavarande anledning överhuvud i möjligaste mån undvikas, och utskottet förutsätter, att tiden för gudstjänst må, där så erfordras, kunna för sådant ändamål jämkas. Särskilt för de fall, där ett valdistrikt är delat på olika församlingar, eller där högmässogudstjänst hålles på flera ställen inom en församling å olika tider, torde dylikt behov böra beaktas. Att i lagen giva bestämmelser härutinnan lär ej lämpligen kunna ske, utan förlitar sig utskottet därpå, att de kyrkliga myndigheterna skola tillse, att högmässogudstjänster å valdagen hållas å sådana tider, att avbrott i valförrättningen på grund därav sker i minsta möjliga utsträckning.

Ändring av
bestämmel-
sena om
väljar-
beteckning.

Vid 1924 års riksdag infördes i vallagen nu gällande bestämmelser om underparti- och fraktionsbeteckning vid valen till andra kammaren. Motsvarande system infördes vid förra årets riksdag i anledning av då väckta motioner jämväl beträffande samtliga kommunala val och val av elektorer för utseende av första kammarens ledamöter. Vid denna frågas behandling inom konstitutionsutskottet utarbetades emellertid en annan terminologi än den i vallagen förekommande, varigenom skulle ernås bättre överensstämmelse mellan de faktiska förhållandena och författningarnas beteckningssätt. I sitt utlåtande (nr 27) vid förra årets riksdag anförde utskottet i sammanhang med förordande av berörda ändringar med avseende å kommunal- och elektorsvalen följande:

»Utskottet vill slutligen i detta sammanhang uttala den mening, att den utformning av hithörande bestämmelser, som här givits, torde böra införas jämväl för andrakammarvalens vidkommande. Med denna frågas lösning torde emellertid kunna anstå till annan riksdag under innevarande valperiod för andra kammaren.»

I förevarande proposition föreslås nu införande av samma terminologi beträffande andrakammarvalen, som förra året infördes beträffande kommunal- och elektorsvalen. Detta föranleder ändring av 59, 79, 81 och 87 §§ vallagen.

Utskottet har intet att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag. (Ett par smärre redaktionella ändringar i lagtexten hava vidtagits.) Samma skäl, vilka be-

träffande kommunal- och elektorsvalen tala för användande av termerna kartell-, parti- och fraktionsbeteckning såsom bättre än parti-, underparti- och fraktionsbeteckning gälla även med avseende å valen till andra kammaren. Härjämte är en enhetlig terminologi och redigering av ifrågavarande bestämmelser beträffande samtliga val synnerligen önskvärd.

Motionen I: 71 är, såsom förut påpekats, väckt före propositionens framläggande. Med antagande av propositionen i nu ifrågavarande hänseende är motionens syfte vunnet.

Vid förra årets riksdag infördes i samband med nyssnämnda ändringar i de kommunala författningarna en bestämmelse beträffande kommunal- och elektorsvalen, att därest i ett valkuvert finnes två likalydande valsedlar, den ena av dessa skulle räknas och icke som dittills båda vara ogilla. Motsvarande bestämmelse föreslås nu i propositionen att gälla jämväl beträffande andrakammarvalen. Den är införd i 79 § vallagen. Utskottet har intet att erinra mot förslaget.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen, med förklaring att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat i oförändrat skick bifallas, samt i anledning av motionerna I: 71 och II: 306, måtte för sin del antaga följande

F ö r s l a g

till

L a g

om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen.

(Nuvarande lydelse.)

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Härigenom förordnas, att 55, 58, 59, 60, 61, 65, 69, 70, 76, 78, 79, 81 och 87 §§ i lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

Härigenom förordnas, att 55, 58, 59, 69, 70, 76, 78, 79, 81 och 87 §§ i lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

55 §.

När val till andra kammaren skall äga rum, låte Konungens befallningshavande därom i god tid förut utgå kungörelse, som uppläses i kyrkorna och införes i ortstidningar. I kungörelsen upptages antalet av dem, som skola väljas inom valkretsen, och utsättes, utom dag och tid för valet, valstället för varje valdistrikt samt tid och ställe för rösternas sammanräknande.

När val till andra kammaren skall äga rum, låte Konungens befallningshavande därom i god tid förut utgå kungörelse, som uppläses i kyrkorna och införes i ortstidningar.

I kungörelsen skall upptagas:

1) antalet av dem, som skola väljas inom valkretsen;

2) dag och tid för valet;

3) valstället för varje valdistrikt; samt

4) tid och ställe för rösternas sammanräknande inför Konungens befallningshavande; skolande sammanräkningen utsättas att äga rum så snart ske kan.

(Nuvarande lydelse.) (Kungl. Maj:ts förslag.) (Utskottets förslag.)

Kungörelsen skall tillika innehålla erinran om den skyldighet, som jämlikt 70 § åligger valförrättare, att ofördröjligen till Konungens befallningshavande insända valkuvert, valprotokoll och röstlängd.

Kungörelsen skall tillika innehålla erinran om den skyldighet, som jämlikt 70 § åligger valförrättare att ofördröjligen till Konungens befallningshavande insända *det eller de förseglade omslag, vari valsedlar och i vissa fall valkuvert inlagts, ävensom valprotokoll och röstlängd.*

Kungörelsen skall tillika innehålla erinran om den skyldighet, som jämlikt 70 § åligger valförrättare, att ofördröjligen till Konungens befallningshavande insända *de förseglade omslag, som i 69 § avses, ävensom valprotokoll och röstlängd.*

58 §.

Valet skall börja klockan nio förmiddagen och fortgå till klockan två eftermiddagen samt där-efter fortsättas å landet från klockan sex till klockan åtta och i stad från klockan fem till klockan nio eftermiddagen; dock att, där allmän gudstjänst å valdagen hålles inom valdistriktet, uppehåll göres för den tid gudstjänsten pågår.

Valet skall börja klockan nio förmiddagen och fortgå till klockan *tre* eftermiddagen samt där-efter fortsättas å landet från klockan *fem* till klockan åtta och i stad från klockan fem till klockan nio eftermiddagen.

Valet skall börja klockan nio förmiddagen och fortgå till klockan *tre* eftermiddagen samt där-efter fortsättas å landet från klockan *fem* till klockan åtta och i stad från klockan fem till klockan nio eftermiddagen; dock att, där *högmässogudstjänst å valdagen hålles i den församling, till vilken valdistriktet hör, uppehåll göres för den tid gudstjänsten pågår.*

Där å någon ort andra tider för valets förrättande finnas mera lämpliga, äge Konungens befallningshavande attdärom på framställning av valförrättaren förordna, med iakttagande att tillträde till valet skall finnas minst två timmar före klockan tre eftermiddagen och minst en timme efter klockan sex eftermiddagen.

Där å någon ort andra tider för valets förrättande finnas mera lämpliga, äge Konungens befallningshavande att därom på framställning av valförrättaren förordna, med iakttagande att tillträde till valet skall finnas minst två timmar före klockan *tre* eftermiddagen *samt å landet minst två timmar efter klockan fem eftermiddagen och i stad minst två timmar efter klockan sju eftermiddagen.*

59 §.

Vid valet skola begagnas valsedlar av vitt papper utan kännetecken.

Å valsedel skall ovanför namnen utsättas par-

Å valsedel skall ovanför namnen utsättas parti-beteckning (partinamn eller annan beteckning i ord

(Nuvarande lydelse.) (Kungl. Maj:ts förslag.) (Utskottets förslag.)

tibeteckning (partinamn eller annan beteckning i ord för viss grupp av väljare eller viss meningsriktning). Mellan partibeteckningen och namnen må förekomma en underpartibeteckning (beteckning i ord för viss grupp av väljare eller viss meningsriktning inom partiet) och mellan sådan beteckning och namnen en fraktionsbeteckning (beteckning i ord för viss grupp av väljare eller viss meningsriktning inom underpartiet).

för viss grupp av valmän eller för viss meningsriktning). Ovanför partibeteckningen må förekomma en kartellbeteckning (beteckning i ord för två eller flera vid valet samverkande partier) och mellan partibeteckningen och namnen en fraktionsbeteckning (beteckning i ord för viss grupp av valmän eller viss meningsriktning inom partiet).

Namnen skola å valsedeln uppföras i en följd, det ena under det andra, och må utgöra högst två utöver det antal riksdagsmän valet avser.

Valsedel bör innehålla tydlig uppgift på den eller de utseddas namn, titel eller yrke och hemvist så ock den beteckning i övrigt, som kan vara nödig för att fullt otvetydigt utmärka, vem eller vilka åsyftas.

60 §.

Vid förrättningen skola kuvert av ogenomskinnligt papper, lika till storlek och beskaffenhet, tillhandahållas väljarna för det ändamål, varom i 61 § förmåles. Innan valkuvert utlämnas, skall valförrättaren därå intrycka en stämpel, utvisande det valdistrikt, där förrättningen äger rum.

Vid förrättningen skola kuvert av ogenomskinnligt papper, lika till storlek och beskaffenhet, tillhandahållas väljarna för det ändamål, varom i 61 § förmåles. *Ej må vid valet andra kuvert brukas.*

(Utskottet föreslår, att denna § bibehålles vid nuvarande lydelse. Den upptages sålunda ej i utskottets förslag till lagtext.)

Omedelbart före röstningens början skall ordföranden visa de närvarande, att valurnan är tom.

61 §.

Envar, som anmäler sig till valet, erhåller vid valbordet ett valkuvert.

I vallokalen skola till lämpligt antal finnas avskilda platser, avsedda att möjliggöra för envar att med valhemlighetens bevarande kunna inlägga sin valsedel i kuvertet. För sådant ändamål skola dessa platser vara inrättade med skärmar eller annat dylikt, dock så anordnat att för såväl valförrät-

(Utskottet föreslår, att denna § bibehålles vid nuvarande lydelse. Den upptages sålunda ej i utskottets förslag till lagtext.)

(Nuvarande lydelse.) (Kungl. Maj:ts förslag.) (Utskottets förslag.)

taren som allmänheten är synligt, när en plats är upptagen; och åligger det valförrättaren att vaka över att väljares förehavande där ej må av någon kunna iakttagas.

Efter det väljaren vid någon av omförmälda särskilda platser inlagt sin valsedel i kuvertet och tillslutit detsamma, överlämnar han utan dröjsmål personligen kuvertet till ordföranden. Sedan denne förvissat sig om, att den, som vill rösta, är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad, och tillsett, att kuvertet är behörigen stämplat men eljest på utsidan omärkt, nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan, i sammanhang varmed i röstlängden vid den röstandes namn göres anteckning, att rösträtten utövats.

Valkuvert, som saknar behörig stämpel eller är å utsidan märkt med annat kännetecken, varde ej mottaget.

Efter det väljaren vid någon av omförmälda särskilda platser inlagt sin valsedel i kuvertet och tillslutit detsamma, överlämnar han utan dröjsmål personligen kuvertet till ordföranden. Sedan denne förvissat sig om, att den, som vill rösta, är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad, och tillsett, att kuvertet är på utsidan omärkt, nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan, i sammanhang varmed i röstlängden vid den röstandes namn göres anteckning, att rösträtten utövats.

Valkuvert, som är å utsidan märkt med något kännetecken, varde ej mottaget.

65 §.

Äkta make, som vill avgiva valsedel för andra maken, avlämnar vid valförrättningen till ordföranden valsedelsförsändelse, varom i 63 § sägs. Finnes, att båda makarna äro i röstlängden upptagna såsom röstberättigade, att ytterkuvertet är sådant som i 63 § andra stycket föreskrives, samt att därå äro tecknade förklaring av väljaren ävensom vittnesintyg i behörigt skick, och förekommer ej skälig anledning att ytterkuvertet blivit efter tillslutandet öppnat, bryter ordföranden ytterkuvertet; i annat fall varde det ej mottaget.

Sedan ordföranden där-
efter tillsett, att innerkuvertet är utan annat märke än ändamålsbe-
teckningen, stämplas det-
samma såsom i 60 § sägs,
och nedlägges i valur-

Sedan ordföranden där-
efter tillsett, att innerkuvertet är utan annat märke än ändamålsbe-
teckningen, nedlägges det-
samma i valurnan, i sam-
manhang varmed i röst-

(Utskottet föreslår, att denna § bibehålles vid nuvarande lydelse. Den upptages sålunda ej i utskottets förslag till lagtext.)

(Nuvarande lydelse.) (Kungl. Maj:ts förslag.) (Utskottets förslag.)

nan, i sammanhang var- längden vid den röstandes
med i röstlängden vid namn göres anteckning,
den röstandes namn gö- att rösträtten utövats.
res anteckning, att röst-
rätten utövats.

Är innerkuvert ej sådant som i 63 § andra styc-
ket föreskrives eller finnes å dess utsida annat mär-
ke än ändamålsbeteckningen, varde det ej mottaget.

69 §.

När alla, som vid det för valets slut fastställda
klockslag äga tillträde till valet, avlämnat sina val-
sedlar, förklare ordföranden röstningen avslutad.

Omedelbart därefter uttagas valkuverten ur val-
urnan och räknas öppnade. I det protokoll, som i
överensstämmelse med formulär 2 vid denna lag
samt i formuläret gjorda anvisningar skall föras
vid förrättningen, antecknas antalet valkuvert.
Jämväl räknas och upptages i protokollet antalet
av de personer, som enligt anteckningarna i röst-
längden deltagit i valet.

Valkuverten inläggas
härefter i ett eller flera
hållfasta omslag, som
omsorgsfullt förseglas
under minst två närva-
randes sigill. De sålunda
åsatta sigillen skola där-
efter i protokollet av-
tryckas. Därjämte skall
i protokollet angivas an-
talet omslag, vari val-
kuverten inlagts.

*Sedan de i andra styc-
ket föreskrivna åtgärder
vidtagits, skola valse-
dlarna uttagas ur valku-
verten samt för en förbe-
dande sammanräkning
av rösterna ordnas efter
de å valse-
dlarna före-
kommande väljarbeteck-
ningarna (kartell-, parti-
och fraktionsbeteckning).*

*Finnas i ett valkuvert
två eller flera valse-
delar eller jämte valse-
del papper eller annat, skall val-*

1. När alla, som vid
det för valets slut fast-
ställda klockslag äga till-
träde till valet, avlämnat
sina valse-
delar, förklare
ordföranden röstningen
avslutad.

2. Omedelbart däref-
ter uttagas valkuverten
ur valurnan och räknas
öppnade. I det proto-
koll, som i överensstäm-
melse med formulär 2
vid denna lag samt i
formuläret gjorda anvis-
ningar skall föras vid
förrättningen, antecknas
antalet valkuvert. Jäm-
väl räknas och upptages
i protokollet antalet av
de personer, som enligt
anteckningarna i röst-
längden deltagit i valet.
*Därefter tillkännagives
såväl antalet valkuvert
som antalet av nyssnäm-
nda personer.*

3. a) Sedan de i 2
mom. föreskrivna åtgär-
der vidtagits, öppnas val-
kuverten och uttages in-
nehållet.

b) Befinnes därvid ett
valkuvert vara tomt eller
dess innehåll utgöras av
annat än en valse-
del, skall, efter det att i se-
nare fallet innehållet åter-
inlagts, valkuvertet in-
läggas i ett annat kuvert,
som tillslutes. Antalet
sålunda tillslutna kuvert

(Nuvarande lydelse.) (Kungl. Maj:ts förslag.) (Utskottets förslag.)

kuvertets innehåll åter inläggas i kuvertet, varefter detta inlägges i ett nytt kuvert, som tillslutes och lägges åsido. Dylikt kuvert skall av valförrättaren förse med anteckning, utvisande det valdistrikt, där förrättningen äger rum. Anteckning, som nu sagts, må jämväl ske medelst intryckande av en stämpel. Är eljest anledning antaga att valsedel är ogill, skall jämväl förfarfaras på sätt nyss sagts. Valsedel, vilken inlagts i kuvert, som sålunda lagts åsido, må ej medtagas vid sammanräkningen. De valsedlar, som medtagits vid sammanräkningen, inläggas härefter i ett eller flera hållfasta omslag, varvid iakttages, att valsedlar tillhörande skilda väljarbeteckningar icke må läggas i samma omslag. Å omslaget skall antecknas valsedlarnas väljarbeteckning ävensom antalet valsedlar och valdistriktet. De valkuvert, som ansetts innehålla ogiltiga valsedlar, skola jämväl inläggas i särskilt omslag, varå antecknas antalet dylika valkuvert ävensom valdistriktet. Övriga valkuvert skola genom valförrättarens försorg förstöras. Ett eller flera dylika omslag skola inläggas i gemensamt ytteromslag, vilket skall omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill. De sålunda åsatta sigillen skola därefter i protokollet avtryckas.

räknas, varefter kuverten inläggas i ett eller flera omslag. Å varje omslag antecknas, att detsamma innehåller dylika kuvert, ävensom dessas antal.

c) Förekommer anledning antaga, att valsedel, som utgjort ett valkuverts enda innehåll, är ogill, lägges sedeln åsido. Antalet sålunda åsidolagda valsedlar räknas, varefter sedlarna inläggas i ett eller flera omslag. Å varje omslag antecknas, att detsamma innehåller dylika valsedlar, ävensom dessas antal.

d) De valsedlar, vilka icke enligt bestämmelserna under b och c återinlagts i sina valkuvert eller lagts åsido, ordnas i grupper sålunda, att sedlar, vilka äro likalydande med avseende å väljarbeteckning, som i 59 § andra stycket sägs (kartell-, parti- och fraktionsbeteckning), sammanföras i en grupp. Antalet valsedlar i varje grupp räknas, varefter sedlarna i varje grupp för sig inläggas i ett eller flera omslag. Å varje omslag antecknas de inneliggande valsedlarnas väljarbeteckning samt antal.

e) De omslag, varom i detta mom. förmäles, skola, utöver ovan förskrivna anteckningar, förse med anteckning, utvisande valdistriktet, där förrättningen äger rum. Omslagen skola vara av hållfast beskaffenhet samt omsorgsfullt förseglas under minst

(Nuvarande lydelse.) (Kungl. Maj:ts förslag.) (Utskottets förslag.)

Sedan sammanräkningen verkställt, skall i protokollet angivas:

1) det antal röster, som vid sammanräkningen tillfallit varje väljarbe-teckning;

2) antalet valkuvert, innehållande valsedlar, vilka ansetts ogiltiga; samt

3) antalet förseglade ytteromslag, vari valsedlar eller valkuvert in-lagts.

Kan sammanräkningen icke bringas till slut å den dag valet ägt rum, eller varder eljest nödigt att sammanräkningen uppskjuta eller avbryta, skola alla valsedlar och valkuvert inläggas i omslag, vilka förseglas under minst två närvarandes sigill. Dessa omslag jämte andra till valet hörande handlingarskola därefter läggas i säkert förvar; och må förrättningen ej ånyo företagas, innan valförrättaren inför öppna dörrar förvissat sig om att de åsatta sigillen äro obrutna.

två närvarandes sigill, vilka sigill i protokollet avtryckas.

4. I protokollet skall, utöver vad i 2 mom. sagts, ytterligare antecknas:

a) antalet valkuvert, vilka enligt bestämmelserna i 3 mom. b innehållits i andra kuvert, jämte antalet omslag, vari dessa kuvert inlagts,

b) antalet valsedlar, vilka enligt bestämmelserna i 3 mom. c lagts åsido, jämte antalet omslag, vari dessa sedlar inlagts,

c) antalet valsedlar i varje sådan grupp, som omförmäles i 3 mom. d, samt gruppens väljarbe-teckning jämte antalet omslag, vari gruppens sedlar inlagts.

5. Förrättningen bör utan avbrott bringas till slut. Därest särskilda skäl föranleda avbrott, må förrättningen icke avbrytas i annan ordning än att, sedan de i 2 mom. föreskrivna åtgärder vidtagits, verkställandet av de i 3 och 4 mom. föreskrivna åtgärder i sin helhet uppskjutes, dock icke längre än till påföljande dag. Innan förrättningen sålunda avbrytes, skall tid för densammas fortsättande tillkännagivas; och skola valkuverten inläggas i omslag, vilka förseglas under minst två närvarandes sigill. Dessa omslag jämte andra till valet hörande handlingar skola därefter läggas i säkert förvar; och må förrättningen ej ånyo

(Nuvarande lydelse.) (Kungl. Maj:ts förslag.) (Utskottets förslag.)

företagas, innan valförrättaren inför öppna dörrar förvissat sig om att de åsatta sigillen äro obrutna.

70 §.

Sedan valprotokollet upplästs och dess riktighet bekräftats av ordföranden och två av de närvarande, avslutas valförrättningen med tillkännagivande av tid och ställe, som blivit utsatt för rösternas sammanräknande.

Sedan valprotokollet upplästs och dess riktighet bekräftats av ordföranden och två av de närvarande, avslutas valförrättningen med tillkännagivande av tid och ställe, som blivit utsatt för rösternas sammanräknande inför Konungens befallningshavande.

Valförrättaren insände därefter ofördröjligen till Konungens befallningshavande dels det eller de förseglade omslag, vari valkuverten äro inlagda, dels ock valprotokollet och röstlängden. Sker insändandet med allmänna posten, skall försändelsen assureras.

Valförrättaren insände därefter ofördröjligen till Konungens befallningshavande dels det eller de förseglade omslag, som i 69 § avses, dels ock valprotokollet och röstlängden. Sker insändandet med allmänna posten, skall försändelsen assureras.

Valförrättaren insände därefter ofördröjligen till Konungens befallningshavande dels de förseglade omslag, som i 69 § avses, dels ock valprotokollet och röstlängden. Sker insändandet med allmänna posten, skall försändelsen assureras.

76 §.

Det åligger Konungens befallningshavande att i god tid före röstsammanräknandet tillse, att valprotokoll, röstlängd och omslag, innehållande valkuvert, inkommit från alla valdistrikt, samt, där så ej skett, från försumlig valförrättare infordra vad som felas. Konungens befallningshavande verkställe även förberedande granskning av nämnda handlingar. Befinnas dessa därvid icke vara i behörigt skick, införskaffe Konungens befallningshavande, där så prövas nödigt, på lämpligt sätt

Det åligger Konungens befallningshavande att i god tid före röstsammanräknandet tillse, att valprotokoll, röstlängd och omslag, som i 69 § avses, inkommit från alla valdistrikt samt, där så ej skett, från försumlig valförrättare infordra vad som felas. Konungens befallningshavande verkställe även förberedande granskning av nämnda handlingar. Befinnas dessa därvid icke vara i behörigt skick, införskaffe Konungens befallningshavande, där så prövas nödigt, på lämpligt sätt erfordrerliga upplysningar rörande anledningen härtill.

(Nuvarande lydelse.) (Kungl. Maj:ts förslag.) (Utskottets förslag.)

erforderliga upplysningar rörande anledningen härtill.

Då valsedelsförsändelse, varom i 74 § sägs, ankommit till Konungens befallningshavande, skall anteckning därom med uppgift å dagen för ankomsten ske i bok, som för ändamålet upplagts. Försändelserna förvaras under lås.

78 §.

Efter det protokollen från de särskilda valdistrikten upplästs, de innerkuvert, som nedlagts i en urna, uttagits ur denna, samt valsedlarna uttagits ur dessa kuvert och ur de från valförrättarna insända valkuverten samt jämte de från valförrättarna insända valsedlarna granskats, pröve Konungens befallningshavande valsedlarnas giltighet och meddele de beslut, vartill valsedlarna och protokollen, med hänsyn jämväl till enligt 76 § inhämtade upplysningar, må giva anledning.

Efter det protokollen från de särskilda valdistrikten upplästs, de innerkuvert, som nedlagts i en urna, uttagits ur denna, samt valsedlarna uttagits ur dessa kuvert och ur de från valförrättarna insända valkuverten samt jämte de från valförrättarna insända valsedlarna granskats, pröve Konungens befallningshavande valsedlarnas giltighet och meddele de beslut, vartill valsedlarna och protokollen, med hänsyn jämväl till enligt 76 § inhämtade upplysningar, må giva anledning.

79 §.

Ogill är valsedel:
till vilken använts annat än vitt papper;
å vilken finnes något kännetecken, som kan antagas vara med avsikt där anbragt;
vilken saknar partibeteckning, eller upptager sådan eller underpartibeteckning eller fraktionsbeteckning å annat ställe än ovanför namnen, eller upptager flera än tre beteckningar ovanför namnen;
vilken icke upptager något giltigt namn.

Finnas i ett valkuvert två eller flera valsedlar, vare de alla ogilla.

Ogill är valsedel:
till vilken använts annat än vitt papper;
å vilken finnes något kännetecken, som kan antagas vara med avsikt där anbragt;
vilken saknar partibeteckning;
vilken upptager parti-, kartell- eller fraktionsbeteckning å annat ställe än ovanför namnen;
vilken upptager flera än tre beteckningar ovanför namnen;
vilken icke upptager något giltigt namn.

Finnas i ett valkuvert två likalydande valsedlar, skall allenast en sedel räknas. Finnas i annat fall än nu sagts i ett valkuvert två valsedlar, eller finnas i ett valkuvert flera än två valsedlar, vare de alla ogilla.

(Nuvarande lydelse.) (Kungl. Maj:ts förslag.) (Utskottets förslag.)

81 §.

1. För rösternas sammanräknande ordnas valsedlarna efter partibeteckning.

Förekommer inom parti underpartibeteckning, ordnas partiets valsedlar efter sådan beteckning. Sedlar utan underpartibeteckning anses tillhöra ett särskilt underparti.

Förekommer inom underparti fraktionsbeteckning, ordnas underpartiets valsedlar efter sådan beteckning. Sedlar utan fraktionsbeteckning anses tillhöra en särskild fraktion.

2. För varje fraktion bestämmes i erforderlig utsträckning genom särskilda sammanräkningar ordning mellan namnen å fraktionens valsedlar. Därvid tillämpas de i 19 § angivna grunder.

1. För rösternas sammanräknande ordnas valsedlarna efter väljarbeteckning, varom i 59 § andra stycket sägs, sålunda, att valsedlar med samma första beteckning sammanföras i särskilda grupper (A-grupper).

Förekomma inom A-grupp valsedlar med en andra beteckning, ordnas A-gruppens sedlar efter sådan beteckning (B-grupper). Till A-gruppen hörande sedlar med endast en beteckning anses tillhöra en särskild B-grupp.

Förekomma inom B-grupp valsedlar med en tredje beteckning, ordnas B-gruppens sedlar efter sådan beteckning (C-grupper). Till B-gruppen hörande sedlar med endast två beteckningar anses tillhöra en särskild C-grupp.

2. a) För varje C-grupp bestämmes i erforderlig utsträckning genom särskilda sammanräkningar ordning mellan namnen å gruppens valsedlar.

Vid varje sammanräkning gäller valsedel allena för ett namn.

b) Vid första sammanräkningen gäller valsedel för det namn, som står först å sedeln.

C-gruppens valsedlar ordnas i namngrupper så, att sedlar med samma första namn bilda en namn-grupp.

Valsedlarna inom varje namn-grupp räknas, och deras antal utgör namn-gruppens rösttal. Samma tal är också jämförelsetal för det namn, som står först på namn-gruppens valsedlar.

Det namn, vars jämförelsetal är störst, erhåller första platsen i ordningen.

c) Vid varje följande sammanräkning gäller valsedel för det namn, vilket, bortsett från namn, som redan erhållit plats i ordningen, står främst å sedeln.

Den eller de namn-grupper, vilkas valsedlar vid närmast föregående sammanräkning gällde för det namn, som erhöll plats i ordningen, upplösas, och nämnda valsedlar ordnas i nya namn-grupper så, att sedlar, som vid den pågående sammanräkningen gälla för ett och samma namn, bilda en namn-grupp; däremot bibehållas övriga befintliga namn-grupper oförändrade.

Valsedlarna inom varje nybildad namn-grupp räknas, och deras antal utgör namn-gruppens rösttal.

(Nuvarande lydelse.) (Kungl. Maj:ts förslag.) (Utskottets förslag.)

För de namn, för vilka finnas gällande valsedlar, beräknas rösttal och jämförelsetal.

Rösttalet för ett namn är lika med rösttalet för den namngrupp eller sammanlagda rösttalet för de namngrupper, vilkas valsedlar gälla för namnet.

Jämförelsetalet för ett namn är lika med dess rösttal, där icke namngrupp av valsedlar, som gälla för namnet, deltagit i besättandet av förut utdelad plats. Har så skett, erhålles namnets jämförelsetal genom att dela dess rösttal med det tal, som motsvarar den del namngruppen tagit i besättandet av plats eller platser, som utdelats (namngruppens platstal), ökat med 1, eller, om flera namngrupper av valsedlar, som gälla för namnet, deltagit i besättandet av förut utdelad plats, med dessa namngrupper sammanlagda platstal, ökat med 1. Platstalet för en namngrupp beräknas sålunda, att namngruppens rösttal delas med största jämförelsetalet vid sammanräkningen närmast före namngruppens bildande.

Det namn, vars jämförelsetal är störst, erhåller plats i ordningen.

d) Bråktal, som uppkommer vid delning, beräknas i decimaler, två till antalet. Höjning av den sista decimalsiffran må ej äga rum.

3. För varje underparti bestämmes i erforderlig utsträckning genom särskilda sammanräkningar ordning mellan namnen å underpartiets valsedlar. Därvid anses namnen å varje fraktions valsedlar förekomma i den jämlikt 2 mom. bestämda ordning och tillämpas i övrigt de i 19 § angivna grunder.

4. För varje parti bestämmes i erforderlig utsträckning genom särskilda sammanräkningar ordning mellan namnen å partiets valsedlar. Därvid anses namnen å varje underpartis valsedlar förekomma i den jämlikt 3 mom. bestämda ordning och tillämpas i övrigt de i 19 § angivna grunder.

3. För varje *B*-grupp bestämmes i erforderlig utsträckning genom särskilda sammanräkningar ordning mellan namnen å *gruppens* valsedlar. Därvid anses namnen å varje *C*-grupps valsedlar förekomma i den jämlikt 2 mom. bestämda ordning och tillämpas i övrigt de i nämnda mom. angivna grunder.

4. För varje *A*-grupp bestämmes i erforderlig utsträckning genom särskilda sammanräkningar ordning mellan namnen å *gruppens* valsedlar. Därvid anses namnen å varje *B*-grupps valsedlar förekomma i den jämlikt 3 mom. bestämda ordning och tillämpas i övrigt de i nämnda mom. angivna grunder.

4. För varje *A*-grupp bestämmes i erforderlig utsträckning genom särskilda sammanräkningar ordning mellan namnen å *gruppens* valsedlar. Därvid anses namnen å varje *B*-grupps valsedlar förekomma i den jämlikt 3 mom. bestämda ordning och tillämpas i övrigt de i 2 mom. angivna grunder.

(Nuvarande lydelse.) (Kungl. Maj:ts förslag.) (Utskottets förslag.)

5. Platserna fördelas mellan partierna och besätts enligt de i 20 § angivna grunder.

5. Skola två eller flera platser besättas, fördelas de mellan de olika A-grupperna sålunda, att platserna, en efter annan, tilldelas den A-grupp, vilken för varje gång uppvisar det största av nedan angivna jämförelsetal. Plats, som blivit en A-grupp tilldelad, besättes genast så, att A-gruppens första plats tillerkännes den, vars namn är det första i ordningen inom A-gruppen, A-gruppens andra plats den, som bär andra namnet i ordningen, A-gruppens tredje plats den, som bär tredje namnet i ordningen, och så vidare efter samma grund, ändå att den, som är berättigad till platsen, redan fått sig tillerkänd plats från en eller flera andra A-grupper.

Jämförelsetalet är lika med A-gruppens rösttal, så länge A-gruppen ännu icke fått sig någon plats tilldelad. Därefter beräknas jämförelsetalet för varje gång så, att A-gruppens rösttal delas med det tal, som motsvarar antalet av A-gruppen tilldelade platser, ökat med 1. Har samma person erhållit platser från två A-grupper, skall dock, vid beräkning av det antal platser, som utdelats, vardera platsen anses blott såsom en halv plats; har någon erhållit platser från tre A-grupper, anses varje sådan plats såsom en tredjedels plats; och så vidare efter samma grund.

Har en A-grupp redan fått sig tilldelad plats så många gånger, som motsvarar antalet namn å A-gruppens valsedlar, varde den från vidare jämförelse utesluten.

6. Skall blott en plats besättas, tillfaller platsen den, vars namn står främst i ordningen inom den A-grupp, som, enligt vad i 5 mom. sägs, har största jämförelsetalet.

6. Mellan lika rösttal eller jämförelsetal skall, där så erfordras, skiljas genom lottning.

7. Mellan lika rösttal eller jämförelsetal skall, där så erfordras, skiljas genom lottning.

87 §.

1. Har någon, som blivit vald till riksdagsman, av sagt sig uppdraget eller eljest avgått före utgången av den tid, för vilken han blivit vald, då skall Konungens befallningshavande ofördröjligen vid offentlig förrättning, så kungjord, som i 26 § sägs, verkställa ny röstsammanräkning inom det parti,

1. Har någon, som blivit vald till riksdagsman, av sagt sig uppdraget eller eljest avgått före utgången av den tid, för vilken han blivit vald, då skall Konungens befallningshavande ofördröjligen vid offentlig förrättning, så kungjord, som i 26 § sägs, verkställa ny röstsammanräkning inom den A-grupp, för vilken den avgångne blivit vald. Blev den avgångne vald för flera A-grupper, skall sammanräkningen ske inom den A-grupp, från vilken plats först tilldelades honom.

(Nuvarande lydelse.) (Kungl. Maj:ts förslag.) (Utskottets förslag.)

för vilket den avgångne blivit vald. Blev den avgångne vald för flera partier, skall sammanräkningen ske inom det parti, från vilket plats först tilldelades honom.

Vid den nya sammanräkningen tages hänsyn blott till de valsedlar, vilka upptaga den avgångnes namn och på grund därav gällde för detta namn vid den sammanräkning, då namnet tilldelades plats i ordningen inom partiet. Varje valsedel gäller såsom hel röst, och röstvärdet skall tillgodoräknas den av de förut ej valde, vilkens namn står främst på sedeln. Den, som erhållit högsta rösttalet, inträde såsom ledamot i den avgångnes ställe. Mellan lika rösttal skilje lotten.

Efter sammanräkningens avslutande skola valsedlarna åter inläggas under försegling.

2. Lag samme vare, där riksdagsman, som blivit utsedd jämlikt 1 mom., avgått före utgången av den tid, för vilken han blivit utsedd; och skall vid den nya sammanräkningen såsom förut hänsyn tagas blott till de valsedlar, som upptaga den först avgångnes namn och på grund därav gällde för detta namn vid den sammanräkning, då namnet tilldelades plats i ordningen inom partiet.

Vid den nya sammanräkningen tages hänsyn blott till de valsedlar, vilka upptaga den avgångnes namn och på grund därav gällde för detta namn vid den sammanräkning, då namnet tilldelades plats i ordningen inom *A-gruppen*. Varje valsedel gäller såsom hel röst, och röstvärdet skall tillgodoräknas den av de förut ej valde, vilkens namn står främst på sedeln. Den, som erhållit högsta rösttalet, inträde såsom ledamot i den avgångnes ställe. Mellan lika rösttal skilje lotten.

2. Lag samma vare, där riksdagsman, som blivit utsedd jämlikt 1 mom., avgått före utgången av den tid, för vilken han blivit utsedd; och skall vid den nya röstsammanräkningens såsom förut hänsyn tagas blott till de valsedlar, vilka upptaga den först avgångnes namn och på grund därav gällde för detta namn vid den sammanräkning, då namnet tilldelades plats i ordningen inom *A-gruppen*.

2. Lag samma vare, där riksdagsman, som blivit utsedd jämlikt 1 mom., avgått före utgången av den tid, för vilken han blivit utsedd; och skall vid den nya sammanräkningen såsom förut hänsyn tagas blott till de valsedlar, vilka upptaga den först avgångnes namn och på grund därav gällde för detta namn vid den sammanräkning, då namnet tilldelades plats i ordningen inom *A-gruppen*.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1927; dock att hittills gällande bestämmelser i fråga om röstsammanräkning och val skola lända till efterrättelse, därest röstsammanräkning, som i 87 § avses, el-

(Nuvarande lydelse.) (Kungl. Maj:ts förslag.) (Utskottets förslag.)

ler nytt val, varom i 89 § sägs, företages innan nya allmänna val till riksdagens andra kammare äga rum.

Formulär 2.

Formulär till protokoll vid riksdagsmannaval.

Protokoll i N. N. valdistrikt vid val till Riksdagens
andra kammare å ..... (vallokalen) i .....
(orten) den ..... (dag, månad och år).

Till förrättande av det riksdagsmannaval, som blivit utsatt att hållas härstädes denna dag, sammanträdde klockan ..... den för sådant ändamål utsedda valnämnd (eller i stad, som utgör ett valdistrikt: »stadens magistrat»; eller i stad, som består av flera valdistrikt: »magistratens deputerade»; eller i stad, där magistrat ej finnes, »stadsstyrelsen» eller »stadsstyrelsens deputerade»).

Valet fortgick till klockan ..... eftermiddagen med uppehåll .....

.....¹.
.....².
Vid valet avlämnades i vederbörlig ordning .....³ valkuvert. Antalet av de personer, som enligt anteckningarna i röstlängden deltagit i valet, utgjorde .....³. Antalet valkuvert ävensom antalet av nyssnämnda personer tillkännagavs.

.....⁴.
Därefter öppnades valkuverten och uttogs deras innehåll.

Antalet valkuvert, vilka jämlikt 69 § 3 mom. b vallagen inlades i andra, därefter tillslutna kuvert, utgjorde .....³. Dessa kuvert inlades i ett särskilt (eller ».....³ särskilda») omslag.

Antalet valsedlar, vilka jämlikt 69 § 3 mom. c vallagen lades åsido, utgjorde .....³. Dessa valsedlar inlades i ett särskilt (eller ».....³ särskilda») omslag.

Antalet valsedlar, vilka jämlikt 69 § 3 mom. d vallagen ordnades i grupper, utgjorde tillsammans .....³.

Dessa valsedlar fördelades efter väljarbeteckning i följande grupper med följande antal valsedlar; och inlades varje grupps valsedlar i följande antal omslag:

(Väljarbeteckning)	(Antal valsedlar)	(Antal omslag)
.....	.....	.....
.....	.....	.....
..... ⁵	..... ⁵	..... ⁵

Samtliga omslag förseglades med .....⁶ sigill, vilka här nedan finnas avtryckta.

.....⁷.

Vid protokollet:

N. N.

(Avtryck av sigill)

(Avtryck av sigill)

Att detta protokoll vid valförrättningen uppläst och befunnits riktigt bekräftas.

N. N.

Ordförande vid valet.

N. N.

N. N.

Anvisningar:

¹ Här angives tiden, varunder uppehåll i förrättningen ägt rum.

² Har någon förvägrats att utöva rösträtt, varde det, med tydligt angivande av personens namn och orsaken till denna vägran, här anmärkt.

³ Antalet.

⁴ Skulle antalet valkuvert icke vara lika med antalet personer, som enligt anteckningarna i röstlängden deltagit i valet, anges här sannolika anledningen till detta förhållande. — Därest avbrott i förrättningen jämlikt 69 § 5 mom. vallagen förekommit, göres ävenledes här anteckning om detta förhållande och anges, när förrättningen fortsatts, samt huru i anledning av avbrottet förfarits.

⁵ Antalet rader lämpas efter antalet grupper.

⁶ Antalet, som skall vara *minst två*.

⁷ Här upptages vad i övrigt förekommit av beskaffenhet att böra i protokollet antecknas.

Stockholm den 22 april 1927.

På konstitutionsutskottets vägnar:

K. VON GEIJER.

Närvarande:

Herrar *von Geijer, Strömberg, David Bergström,* Adolf Dahl, G. W. Hansson, Leander, Larsén, Per Andersson, Ljunglund,* Bäckström, Borg, K. A. Westman, Hallén, Pehrsson* i Göteborg, *Andersson* i Igelboda, *Björkman, Karlsson* i Vadstena, *Forssell** och *Fast.**

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Björkman*, som yrkat avslag å Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, i vad därigenom föreslagits anordnande av preliminär röstsammanräkning.